

Dr L. S. Wildervanck

Mycologische perikelen (*Coprinus lagopides* en *Epiphysis bovis*)

in de WC en op het grindpad

Fig. 1

Op 29 november 1971 vond ik op de toiletborstel in onze WC een prachtig inktzwammetje waarvan de determinatie nogal wat moeilijkheden opleverde (fig. 1). Een beschrijving volgt hier. Steel uit het hout, tussen de haren, ontspringend. Lengte 10 cm, dikte onderaan 5 mm, bovenaan 3 mm, iets gestreept, bijna kaal, met hier en daar wat haartjes. Geen ring. Hoed 14 mm hoog, lichtgrijs, op de top niet bruin, iets gevoord, aan één zijde met vlokjes bedekt. Plaatjes bijna vrij, donkergrijs, snede lichter. Sporekleur in de sporée zwart met iets purperen tint. Microscopisch op de hoed geen sferocyten (grote ronde cellen, karakteristiek voor de stercoreariusgroep). Cystiden niet te vinden. Sporen bijna rond (subglobuleus), plm. 5-6 x 6½ mu.

Vrijwel alle Coprinussoorten hebben sporen waarvan lengte en breedte veel meer verschillen. Met diverse paddestoelenboeken kwam ik er niet uit, met de Flore van Kühner en Romagnesi kwam ik ten slotte op *C. lagopus* var. *sphaerosporus* Kühn.-Joss., maar daarvan worden de sporen opgegeven met 7.5-9 x 5.5-7 mu. Dat klopte dus al weer niet. Bovendien behoort deze soort tot de lanatuli (wollige) - groep en mijn paddestoel was hoogstens hier en daar in zeer geringe mate met vlokjes bezet. Ik stuurde het ding naar Dr C. Bas, Rijksherbarium, Leiden, die me schreef dat het *Coprinus lagopides* Karsten was, beschreven door Orton in Trans. Brit. Mycol. Soc. 40, 268, 1957. De soort is reeds gevonden op brandplekken, geschroeid hout, een gepleisterd plafond en op grond. 'Waarom', schrijft Bas, 'dus ook niet op een WC-borstel?' In ieder geval is de soort in Nederland zeldzaam.

Nu wilde het geval, dat zich op 15 januari 1972 op de borstel die ik flink in de gaten had gehouden, weer een exemplaar vertoonde. Hoed en steel waren hier zoals het bij *lagopides* hoort te zijn, nog geheel met wollige vlokken bedekt. Nu klopte de zaak dus geheel. Tot de lanatuli-groep behoort ook het vrij gewone Hazepootje, *C. lagopus* Fr.

Waarschijnlijk zullen én deze soort én *C. lagopus* var. *sphaerosporus* dikwijls worden verward met *C. lagopides*. Daar de inktzwammen bij voorkeur op bemeste grond of op mest voorkomen, is een WC-borstel natuurlijk nog niet zo gek uitgekozen! Met deze twee vondsten was het mycelium echter nog niet uitgeput, op 24 maart kwam er nogmaals een exemplaar te voorschijn.

Op de vergadering van de Nederlandse Mycologische Vereniging in januari 1972 te Cuyk gehouden, deed ik een korte mededeling over deze vondst. Dr G. A. de Vries van het Centraal Bureau voor Schimmelcultures te Baarn maakte me toen attent op een artikel van Speller en MacIver (J. med. microbiol. 4, 370, 1971) dat hier het vermelden waard is. Bij een patiënt die reeds eerder aan zijn hart geopereerd was, werden de ontstoken aortakleppen doorwoerd bevonden met mycelium dat bij kweken conidiënsporen (ongeslachtelijke sporen) vormde. Dr de Vries naar wie de preparaten werden gestuurd, determineerde het als het conidiënstadium van een zwam sterk gelijkend op *Coprinus lagopus*, het Hazepootje. *Coprinus*soorten zijn onbekend als verwekker van ziekten bij de mens. Nu is aangetoond dat conidiën van *C. lagopus* door vliegen worden verspreid. Het zou niet geheel onmogelijk zijn geweest dat bij de eerste operatie die sporen van de huid van de patiënt in het hart zijn geraakt. De genoemde auteurs van het Engelse artikel gelukte het daarna, mycelium uit het hart een fusie te laten aangaan met mycelium van de verwante soort (*Coprinus cinereus* (Schaeff. ex Fr. (Gray), synoniem met *C. macrorhizum* (Pers. ex Fr.) volgens de New Checklist of British Agarics and Boleti van 1960. En zie, er werd een prachtig wollig inktzwammetje gevormd. Vermoedelijk was de ziekteverwekkende soort dus *C. cinereus*.

U ziet dat de wollige inktzwammen (lanatuli) merkwaardige groeiplaatsen kunnen opzoeken, het menselijk hart en een toiletborstel!

Een tweede vondst was van geheel andere aard. Een enkele huizen van mij af wonende dame bracht me een kennelijk biologisch object, gevonden op het grindpad in haar tuin, dat zij voor een versteende paddestoel hield. De ene kant was geribbeld zoals op de foto (fig. 2) iets verkleind is te zien, de andere kant was glad. Nu zijn er fossiele Poly-

Fig. 2

poracaeën bekend, maar ik twijfelde toch zeer, dacht eerder aan een soort koraal, maar kon er met mijn boeken niet uitkomen. Rechts op de foto is afgebeeld een Berkenplaatjeszwam die wel wat op het ding lijkt. Het 'fossiel' was verder wel erg licht voor een versteening. Ik stapte er mee naar het Geologisch laboratorium waar Dr G. J. Boekschoten, palaeontoloog - zoöloog zetelt. Resultaat: het was een bot, en vrijwel zeker de epiphyse van een bot van een jonge koe! (epihyses zijn de twee beenformaties aan de einden van een pijpbeen. Vanuit de zg. epiphysairschijf tussen de schacht en de epiphyses wordt voor de lengtegroei van het been gezorgd. Later vergroeiën schacht en epiphyse). Nu heb ik in de loop van mijn leven talloze röntgenfoto's van (menselijke) epiphysen gezien maar ik had nooit zo'n los bot in mijn handen gehad. Ik heb met heer Bommel uit de N.Rott.Crnt maar gezegd: 'ik had het zelf kunnen bedenken'.

Adres van de schrijver: